

Uudissanoja menneeltä vuodelta

Kielineuvoston kieliseminaari 2021
25.5.2021

Riina Heikkilä
riina.heikkila@isof.se
www.isof.se

Uudissana

- Tietyssä kielessä tiettynä ajankohtana esiintyvä uusi, ainakin jossain määrin käytössä oleva lekseemi (Tieteen termipankki)
- Uusia sanoja sanastamalla: verkosta, lehdistä, tv:stä, radiosta, sosiaalisesta mediasta... myös keskusteluista
- Osa käytössä vain kerran tai jonkin aikaa, osa vakiintuu (Kielitoimiston sanakirja ym.)
- Kuvastavat omaa aikaansa, tätä hetkeä
- Osa vanhoja sanoja, joilla uusi merkitys

Vuoden sanapoiminnot ja nyordslistan (uudissanalista)

- Kotimaisten kielten keskus, Kotus
- Vuoden sanapoiminnot
- Ilmianna uusi sana! (Kotus)

- Kielineuvoston ruotsin kielen huoltajat ja Språktidningen-lehti
- Suuri mediatapahtuma välipäivinä

- Kielineuvoston suomen kielen huollolla ei varsinaista uudissanatyötä, mutta uusia termejä syntyy

Ruotsinsuomalaisia sanoja

- landstinget – maakäräjät – region – alue
- Su. hoitotahto ja hoitotestamentti, Ru. framtidsfullmakt – ennakkovaltakirja
- fiikata ja myyssata!

Sanalistat verkossa

- <https://www.isof.se/sprak/nyord/nyordslistan-2020.html>
- https://www.kotus.fi/sanakirjat/kielitoimiston_sanakirja/uudet_sanat/vuoden_sanapoiminnot/sanapoimintoja_2020

Korona

- Dominoinut kaikkialla, ei vain Suomessa ja Ruotsissa
- Kielineuvoston koronasanasto keväällä 2020:
<https://www.isof.se/sprak/minoritetsprak/suomi-finska/ruotsalais-suomalaiset-sanastot/sanastot/2020-04-28-koronasanasto.html>
- Noin 100 hakusanaa
- Osa ajankohtaisia vuosi sitten, osa ei enää – uudissanoja, päiväperhoja?
- Kieliviestin monissa numeroissa
  - uudissanoja Kotuksesta

Corona-olut ei liity mitenkään virukseen.

tisesti ehdottamaan sanoja, jotka perustuvat suosittuihin termeihin. Se merkitsi, että eri haut jonakin aikana aiheuttivat sen, että sanojen ”corona”, ”virus” ja ”beer” (korona, virus ja olut) yhdistelmä vahvistui hakukoneessa, minkä takia ne annettiin hakuehdotuksina. Jotkut ovat reagoineet mielle yhtymään ja pelleilleet internetissä, että olutpullojen etiketit pitäisi vaihtaa ”Ebolaksi”, jotta niitä ei yhdistettäisiin koronavirukseen. Toiset taas ovat koettaneet laittaa nimiskaannuksen Donald Trumpin lausunnon syyksi, mutta tiedot siitä, missä ja milloin lausunto olisi annettu, puuttuvat.

Eräs toinen kymmenille tuhansille ihmisille internetissä levinnyt huhu on Maailman terveysjärjestön (WHO) manipuloitu esite. Esitteessä kerrotaan käytännön vinkkejä, joiden avulla voidaan välttää koronavirustartunta. Sian, kanan ja lepakon kuvien vieressä lukee: ”Avoid unprotected sex with live or farm animals” (Vältä suojaamatonta seksiä elävien

eläinten tai tuotantoeläinten kanssa). Se sai monet kohottamaan kulmiaan ja ihmettelemään, mitä tekstillä tarkoitettiin. Tavalliseen tapaan tässä oli kyse rasististen ideoiden levittämisestä: eläimiin sekaantuminen olisi tavallista joissakin maissa, ja siksi siitä varoitettiin. Tosiasiassa oikeassa esitteessä ei lukenut mitään seksistä, vaan siinä luki: ”Avoid unprotected contact with live or farm animals” (Vältä suojaamatonta kontaktia elävien eläinten tai tuotantoeläinten kanssa).

5G-verkko on roisto!

On myös aivan muu selitys koronaviruksen leviämiseen. 5G-verkon laajennuksen vastustajiin kuuluu niitä, jotka ovat ideologisesti Kiinan vastustajia. Suurimmat yritykset, jotka laajentavat verkkoa, sijaitsevat Kiinassa. Iso ryhmä ihmisiä on myös huolissaan siitä, onko 5G-verkon säteily voimakkaampaa ja kuinka se vaikuttaa negatiivisesti kehoon. Juuri viimeksi mainittu vaikutus on tuotu esiin koronaviruksen yhteydessä. Facebook-ryhmässä ”Stop 5G U.K” (Pysäytä 5G UK) julkaistiin tietoa siitä, että Wuhan, virusesiintymän keskus, oli se paikka, jossa 5G-verkko ensin lanseerattiin ja toteutettiin. Ryhmän jäsenten mukaan 5G olisi ihmisten immuunijärjestelmän vammojen ja huononemisen syy. Siten 5G-verkko olisi tehnyt tavallisen flunssaviruksen vaarallisemmaksi niille, jotka ovat altistuneet säteilylle.

Pikainen katsastus osoittaa kylläkin, että osassa Wuhania on 5G-mastoja, mutta on vaikeaa löytää tietoja, olivatko ne ensimmäisenä paikalla. Myös muissa Kiinan kaupungeissa on 5G-mastoja, kuten myös kaupungeissa esimerkiksi Australiassa, Etelä-Koreassa, Sveitsissä, Isossa-Britanniassa, Kuwaitissa ja useissa USA:n osavaltioissa. Ei tunnu myöskään olevan tutkimuksia siitä, että 5G tosiaan vahingoittaisi ihmisen immuunijärjestelmää (vaikka minulla ei ole lääketieteellistä asiantuntemusta vastata siihen kysymykseen).

Pyhä Corona kuoli
noin vuonna 170
martyryrikuoleman
kristittyjen vainoissa.

1970-luvun lapset muistamme myös koronapelin, josta käytettiin myös nimeä köyhän miehen biljardi. Kyseessä on yksinkertainen lautapeli, jossa kepin avulla koetetaan työntää muovirenkaita pelilaudan kulmissa sijaitseviin aukkoihin.

On vaikeaa ennustaa, miltä Corona-henkilönimen tulevaisuus näyttää, mutta juuri nyt korona on yhtä kuin virus, josta meitä koko ajan muistutetaan. *✍️*

Kirjoittaja on Kielen ja kansanperinteen tutkimuslaitoksen (Isot) tutkimusarkistonhoitaja. Artikkelit on aiemmin julkaistu Isofin verkkosivustolla, ja sen on suomentanut Riina Heikkilä.

Ruotsiksi viruksen nimi kirjoitetaan c:llä, corona, kun taas suomeksi kirjoitusasu on korona.

Suomen koronasanoja

- aulatervehtijä, elpymispaketti tai elvytyspaketti, etävirvonta
- hybridistrategia, ilmaantuvuusluku
- joukkoaltistuminen, jäljittäjä, jäljityssovellus (Koronavilkku)
- kansalaismaski eli kansanmaski, karanteenitaide, koronavirus, kustannustuki, kynärpäätervehdys
- laumaimmunitteetti eli laumasuoja
- maskipakko, maskne, parvekejumppa, ryvästymä
- tapaamiskontti, tarttuvuusluku, turvaväli
- valmiuslaki, valtionepidemiologi, vanha käsi

Ruotsin koronasanoja

- coronaanpassa, coronahälsning, covid-19 (aiheuttaja SARS-CoV-2)
- hobbyepidemiolog, hungerpandemi, hälsolitteracitet
- immunitetspass (coronapass), infodemi
- klustersmitta, lockdown, mjuta
- platta till kurvan, R-tal
- självkarantän (hemkarantän, corontän), social distansering, superspridare
- turistkorridor, tvåmetersregeln, underturism
- vårdskuld, Zoombombning

Samoja tai samankaltaisia koronasanoja

- kynärpäätervehdys – coronahälsning
- tarttuvuusluku – R-tal
- turvaväli - tvåmetersregeln
- valtionepidemiologi – hobbyepidemiolog

- epäsuoraan liittyviä:
etävirvonta, karanteenitaide, parvekejumppa
hälsolitteracitet, infodemi, Zoombombning

Muita yhteisiä

- boomer – ”Ok, boomer!”
- intiimikoordinaattori tai läheisyyskoreografi – intimitetskoordinator

Yhdistelmiä ja lainoja

- kahden sanan yhdistelmiä:
japandi, maskne, Megxit, tradwife
krympflation, novent
- lainaa muista kielistä:
BLM (black lives matter), boomer, menseki, tradwife
becknarväska, boomer, cancelkultur, lesserwisser, lockdown

Muuta kuin koronaa – vai...

Suomessa

- lohtuleivonta
- koristeviiltely

Ruotsissa

- bolundare
- zombiebrand
- statyprotest

Pörriäisteko!

